

2. Масик В. Про справедливість / В. Масик // Політика. Право. Життя. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.polpravozhit.in.ua/2013/09/blog-post_19.html

3. Погребняк С. Закріплення основоположних принципів права в Конституції України / С. Погребняк // Вісник Академії правових наук України. – 2009. – №4. – С. 31-39.

4. Справедливість як основна правова цінність. All-filosof.ru – філософський портал. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://all-filosof.ru/filosofija-prava/72/770-spravedlivist-yak-osnovna-pravova-cinnist>

5. Чередніченко Г.О. Ідея справедливості як основна концепта морально-правових відносин / Г.О. Чередніченко // Філософські обрії. – 2008. – №16. – С. 195-206.

Гоцко О.Д.

студентка I курсу

юридичного факультету

Тернопільського національного

економічного університету

Науковий керівник: к.ю.н., доцент,

доктор права Українського вільного університету,

завідувач кафедри теорії та історії

держави і права ТНЕУ,

Кравчук М.В.

ПРИНЦИП ВЕРХОВЕНСТВА ПРАВА ТА ЙОГО РЕАЛІЗАЦІЯ В УКРАЇНІ

Актуальність теми. Принцип верховенства права це фундамент, на якому будується правова демократична держава. У ч. 2 ст. 8 Конституції України зазначено: «Конституція України має найвищу юридичну силу. Закони та інші нормативно-правові акти приймаються на основі Конституції України і повинні відповідати їй» [1]. Даний конституційний принцип є базовим для всієї правової системи України.

На сьогодні Україна реформує своє правове життя з певними труднощами в спробах реалізації даного принципу, оскільки існують проблеми із усвідомленням кожним сутності поняття. Якщо принцип верховенства права закріпиться у нашій свідомості, то і вся система правових відносин в Україні зміниться. Проблема в тому, що ми в своїх ієрархіях ціннісних вартостей на перші місця ставимо особисті інтереси, а не громадянські чи національні. У великій мірі значимість та актуальність верховенства права висвітлена у трьохтомній монографії С. Головатого [8].

Отже **метою** нашого дослідження є всебічний аналіз принципу верховенства права як необхідної умови реалізації прав, свобод та інтересів громадян.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Над проблемою працювали такі провідні вчені радянського періоду, як Т. А. Авакян,

С. С. Алексєєв, Г. В. Атаманчук, О. В. Багрій, Д. М. Бахрах, В. А. Власов, С. П. Головатий, А. П. Ключніченко, О. П. Коренєв, В. О. Котюк, М. В. Кравчук, Б. П. Курашвілі, В. В. Лемак, В. М. Манохін, І. М. Пахомов, Ю. М. Оборотов, П. М. Рабінович, О. Ф. Скакун, Ю. О. Тихомиров, В. А. Юсупов, Ц. А. Ямпольська, Т. О. Коломоєць, В. К. Колпаков, Г. Й. Ткач, А. А. Пухтецька, Ю. С. Шемшученко, А. С. Школик, Р. С. Мельник та інші. Але ці питання досліджувалися у певному ракурсі і в загальних рисах.

Виклад основного матеріалу. Принцип верховенства законів зазвичай тлумачать як принцип, відповідно до якого закон має вищу юридичну силу стосовно всіх інших нормативно-правових актів і джерел юридичного, тобто встановленого державою (позитивного) права [2].

«Попри вагому значимість всіх принципів права, на думку М. Кравчука, базовим, основним з них є принцип «верховенства права» [3, с. 101]. За його твердженням «у вітчизняній науці принцип «верховенства права» інтерпретовано як пріоритетність прав людини, панування у суспільстві і державному житті законів, які виражають волю більшості населення країни. Розуміється як принцип правової організації державної влади у суспільстві в цілому, тобто як верховенство права над державою. Це категоричне й однозначне заперечення будь-якого прояву свавільного й егоїстичного людиновладдя» [3, с. 101-102].

Проблема його здійснення при реалізації прав та свобод не була належно досліджена і виражена через різноманіття сприйняття цього важливого правового явища різними вченими. Сьогодні науковці шукають шляхи втілення в життя принципу верховенства права в різних галузях та інститутах права, в цілому в державно-правову дійсність правового простору України.

Принцип верховенства права має фундаментальне значення не тільки для правової політики держави, а й для правової системи України загалом, що виконує роль правового фундаменту, у тому числі й у сфері діяльності різних органів держави, оскільки цей принцип означає, що:

по-перше, не держава створює право, а навпаки, право є основою організації і життєдіяльності держави в особі її апарату публічної влади, посадових осіб та, зокрема, органів внутрішніх справ;

по-друге, не держава надає права та свободи людині, а народ створює право, щоб, насамперед, обмежити ним державну владу [4].

Також ставляться вимоги до суспільних інститутів з метою надання природних прав і свобод людини, які повинні бути захищеними та охоронятися. Усі ми прагнемо мати можливість реалізовувати свої права, але попри це не кожен усвідомлює відповідні правові та інституційні механізми, що здійснюють захист цих прав.

Конституція закріплює Україну як правову державу (яка підкоряється праву). Можна стверджувати, що закон є владою держави, а право – владою народу через управління державою.

Принципу верховенства права в державотворенні України з перших

років її незалежності, особливо після схвалення Конституції 1996 р., приділяється, на перший погляд, достатньо уваги на доктринальному рівні – юридичною наукою, на рівні правотворчості законодавцем і правозастосування судами. Проте невирішені проблеми правової реформи, низька результативність діяльності публічної влади у вирішенні суспільних проблем примушують ще раз звернути увагу на взаємозв'язок цих проблем з рівнем здійснення верховенства права в Україні. Тому доцільно виокремити основні проблем (загрози) нормативного закріплення офіційного розуміння та впровадження верховенства права. Більшість з наведених нижче нами не сприятливих чинників є не потенційними, а такими, що реально й активно діють в Україні, впливаючи на основи її правопорядку [5].

Дана обставина є однією з основних у судовій практиці та застосовується також Конституційним Судом України через загальні засади права. КСУ визначає такі ідеї права як: правової рівності; правової визначеності; пропорційності; дискримінації та інші.

Конституційний принцип передбачає реалізацію прав людини. У реальному житті ми бачимо пряме недотримання прав і свобод людини. Суспільство потребує утвердження верховенства права, оскільки на сучасному етапі на заваді його втілення постає таке негативне явище як олігархічність, яке є перешкодою нормального функціонування суспільства за нормами закону та моралі.

Щодо взаємодії держави і соціуму в забезпеченні верховенства права, то його втілення повинно торкатися всіх гілок влади, але останнє слово звісно ж має бути за судівництвом і саме для нього принцип природних прав людини має найсуттєвіше значення. На жаль, за відсутності розуміння цього принципу виникають труднощі при його реалізації.

Для чіткого розуміння вище вказаного, перевіримо теорію на практиці:

Відповідно до ст. 2 Закону України «Про судоустрій та статус суддів» від 7 липня 2010 р. передбачено, що суд, здійснюючи правосуддя на засадах верховенства права, забезпечує кожному право на справедливий суд та повагу до інших прав і свобод, гарантованих Конституцією і законами України, а також міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України. Крім того, закріплено Ч. 1 ст. 6 та ст. 47 Закону України «Про судоустрій та статус суддів», що правосуддя здійснюється на основі Конституції і законів України, забезпечуючи при цьому верховенство права.

Далі визначено, що відповідно до ст. 132 Закону України «Про забезпечення права на справедливий суд» заява про перегляд судових рішень господарських судів може бути подана виключно з таких підстав:

— неоднакового застосування судом (судами) касаційної інстанції одних і тих самих норм матеріального права, що спричинило до ухвалення різних за змістом судових рішень у подібних правовідносинах;

— неоднакового застосування судом (судами) касаційної інстанції одних і тих самих норм процесуального права – при оскарженні судового рішення, яке перешкоджає подальшому провадженню у справі або яке прийнято з порушенням правил підвідомчості або підсудності справ;

— невідповідності судового рішення суду касаційної інстанції викладеному в постанові Верховного Суду України висновку щодо застосування у подібних правовідносинах норм матеріального права;

— встановлення міжнародною судовою установою, юрисдикція якої визнана Україною, порушення Україною міжнародних зобов'язань при вирішенні даної справи судом.

Судовий контроль повинен гарантувати незалежність, визначену правову процедуру та юридичну визначеність (незалежність виконання судових рішень), гласність та конфіденційність.

Потрібно розрізняти принципи законності та верховенства права. Оскільки другий включає в свою систему перший, що визначає роль закону в правовій системі та реалізує вимогу дотримання приписів законів, як і нормативно-правових актів загалом [6].

Діяльність Конституційного Суду України пов'язана не тільки з необхідністю вирішення суспільних проблем, але й з тлумаченням “розуміння” права. КСУ створює можливості для втілення цього основного принципу функціонування української держави та суспільства.

На його підставі має розвиватися все правове життя країни, а саме втілення у життя в інститутах прав і свобод людини та громадянина, представницької влади, виконавчої влади, президенства, судової влади, прокуратури, референдуму в Україні тощо. Цей принцип має пронизувати правову ідеологію, правотворчість, правореалізацію, має стати основою розвитку всіх галузей права [7].

Право є вищим над законом, але закон є основним джерелом в його реалізації, яке має оперувати з правами людини, базою яких є справедливість.

Бачимо, що проблеми розуміння потребують детальнішої розробки самого змісту поняття з різних ракурсів праворозуміння. Від цього в свою чергу залежить ефективність його реалізації.

Отже, ми можемо зробити висновок, що принцип верховенства права – це фундамент правової системи, але шлях його закріплення є досі не завершеним. Також, ми переконалися, що він є ключем до успіху в побудові демократичної, правової держави та громадянського суспільства.

Проблемою є те, що не кожен усвідомлює його основний зміст. Навіть представники еліти, які впершу чергу формують громадську свідомість, не до кінця розуміють всю суть проблеми. Тому, ми повинні якомога більше впроваджувати верховенство правового закону, принципу верховенства права в правове та культурне життя суспільства.

Список використаних джерел

1. Конституція України: Закон України від 28 черв. 1996 р. № 254к/96-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141 (Положення Конституції України, прийнятої на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року, із змінами і доповненнями, внесеними законами України № 2222-IV від 08.12.2004, № 2952-VI від 01.02.2011, № 586-VII від 19.09.2013, визнано такими, що є чинними на території України Постановою Верховної Ради України № 750-VII від 22.02.2014).
2. Юридична енциклопедія: у 6 т. / редкол.: Ю. С. Шемшученко (відп. ред.) та ін. – К.: Укр. енцикл., 1998. – Т. 1: А–Г. – 1998. – 341 с.
3. Кравчук М.В. Проблеми теорії держави і права / М.В. Кравчук. – Тернопіль: Терно-граф, 2015.– 480 с.
4. Авакян Т. А. Верховенство права як основоположний принцип державної політики у сфері внутрішніх справ / Т. А. Авакян // Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ. – 2015. – № 2. – С. 124-134.
5. Лемак В. Принцип верховенства права в Україні: основні загрози / В. Лемак // Право України. – 2010. – № 3. – С. 44–52.
6. Багрій О. Конституційні принципи верховенства права та верховенства Конституції України у правовій системі України / О. Багрій // Правничий часопис Донецького університету. – 2010. – № 2. – С. 143-149.
7. Алексеев С. С. Теория права / С. С. Алексеев. – М.: БЕК, 1995. – 320 с.
8. Головатий С. П. Верховенство права: ідея, доктрина, принцип: монографія: У 3-х кн. / С. П. Головатий. – К.: Фенікс, 2006. – 1747 с.

Дживра С.І.

студент III курсу

юридичного факультету

*Тернопільського національного
економічного університету*

*Науковий керівник: к.ю.н., доцент, доцент кафедри
теорії та історії держави і права ТНЕУ*

Кравчук В. М.

ПОЛІТИЧНА СИСТЕМА СУСПІЛЬСТВА ТА ЇЇ НОРМАТИВНА ОСНОВА

Актуальність даної теми полягає в тому, що на даному етапі свого розвитку Україна переживає глибоку політичну кризу. Дослідження будь-яких аспектів політичної системи є потрібною і важливою діяльністю для її подальшого реформування. Досягнення добробуту в країні, високого рівня економічного та культурного розвитку, можливе лише через ефективне управління державою, передумовою якого повинно стати реформування політичної системи.

Зважаючи на актуальність і гостроту даної проблематики, її дослідженням займається численна когорта вчених юристів та політологів, серед яких: Ю. Агешина, В. Горбатенко, О. Іванило, В. Макаренко, Р. Макуєва, М. Марченко, В. Нерсесянец, В. Теліпко, Ф. Фаткулліна, О. Юристовський.